

СТАНОВИЩЕ

ПО КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ ПРОФЕСОР

от проф. д-р Мартин Венец Димитров, Катедра "Предпродукция и продукция", Факултет "Екранни изкуства" – НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство, научна специалност Кинознание, киноизкуство и телевизия (филмово и телевизионно операторство),

върху научноизследователската дейност на

доц. д. н. АЛЕКСАНДЪР ДОНЕВ АНГЕЛОВ, кандидат за заемане на академична длъжност ПРОФЕСОР по Кинознание, киноизкуство и телевизия (история на българското кино и кинокултура), професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство, за нуждите на сектор „Екранни изкуства“ (ИИИЗк, БАН), във връзка с конкурс, обнародван с обява в Държавен вестник (бр. 47/04.06.2024 г.).

С решение на НС на Института за изследване на изкуствата при БАН от заседанието му, проведено на 21 юни 2024 г. с протокол № 6, т. 6, съм определен за член на научното жури във връзка с процедурата по заемане на академична длъжност „професор“. На последвалото дистанционно заседание на научното жури на 09 август 2024 г. беше решено да изготвя становище.

Представената автобиография в европейски формат ни осведомява, че доц. д.н. Александър Донев завършва НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ през 1988 г. със специалност „Кинознание, филмова критика, история и теория на киното“. В периода 2011–2016 г. той защитава докторска степен по „Кинознание, киноизкуство и телевизия“ в Института за изследване на изкуствата при БАН.

Доц. д.н. Донев е филмов теоретик и научен изследовател и активно участва във филмовия процес, както и в дистрибуцията на завършени филми. Заемал е управленски постове в различни организации, свързани с производството, ръководенето и разпространението на български филми. Сред институциите, в които е работил, са Изпълнителна агенция „Национален филмов център“, „Аудиовидео Орфей“ ЕАД, Българска национална телевизия и „Александра Групхолдинг“ ООД. Неговият стабилен административен и изследователски опит придава значимост на настоящата монография, която представлява стабилен и мащабен труд.

За целите на конкурса доц. д.н. Александър Донев представя научноизследователския труд „Златан Дудов: Правият път към киното“, който е издаден и официално представен в рамките на София филм фест 2023 г. В тази монография, чрез историко-теоретична интерпретация, се разглеждат ранният живот и кариера на

кинематографиста Златан Дудов (1903–1963), като се акцентира върху връзките между личните му преживявания и възгледите му за личността, обществото и света.

Монографията предлага задълбочен анализ на културната и социалната среда в Цариград, София и Берлин, като разкрива факторите, формирали творческия път на Дудов от младите му години до неговия образователен и професионален старт. Изследването е посветено на един не много познат на широката публика в България филмов режисьор, който се утвърждава с впечатляваща международна кариера през XX век.

Материалът се основава на обширни архивни проучвания в международни фондове, които за първи път дават възможност за цялостно представяне и анализ на публикациите на Дудов в списание „Нашето кино“, както и на други ключови документи от неговата биография. Основната цел на това изследване е да се проследят и разяснят влиянията, които са формирали светогледа и художествените му възгледи. Също така трудът се стреми да очертае ясна посока на неговото развитие като творец и интелектуалец.

Изследването е организирано в няколко основни части, които бележат тази задълбочена и богата на архивни материали работа.

-Глава първа: Разглежда есето на известния български интелектуалец и кинокритик Петър Увалиев, посветено на значимостта на филма „Куле Вампе“, написано като беседа за радио Би Би Си през 1987 г. В него той анализира историческото значение на филма, както и влиянието му върху бъдещите поколения кинематографисти. Разглежда филма от социален, политически и кинематографичен аспект, което обогатява и разширява анализа. Включването на фигура като Петър Увалиев в монографията на доц. д.н. Александър Донев е впечатляващо, тъй като разгръща изследването с допълнителна информационна дълбочина и културна перспектива. Присъствието на Увалиев придава тежест на труда, като го подкрепя с авторитетното му критическо мнение и утвърдено експертно становище в областта на киното. Фактът, че Увалиев лично е познавал Дудов и е имал преки впечатления от него, както и включените в статията случки, дава автентичен поглед към личността на режисьора и ролята му в европейското кино. Есето в монографията предоставя на читателите исторически и естетически контекст за значимостта на този филм в световната киноистория и прави връзката му с българската културна среда.

- Глава втора: Въведение – чрез него авторът изгражда основните тези на изследването си и разкрива причините, поради които Златан Дудов е останал в сянка, независимо от значителния си принос към световното кино. Идеята на тази глава е да подчертае опита на монографията да коригира несправедливото подценяване и пренебрегване на Дудов както в международна, така и в българска среда. Основната причина са идеологическите клишета, свързани с политическата конюнктура и периода в който режисьорът твори в Германия – време на социални сътресения. Поради тези факти, съществуващите биографии го представят предимно като творец, ангажиран с комунистическата идеология, като пренебрегват основни аспекти от живота и творчеството му. Чрез това

въведение доц. д.н. Донев заявява намерението си да представи по-пълна и многопластова картина на личността и делото на Дудов.

- Глава трета: Правият път към киното – тази част е посветена на ранните години на Златан Дудов и как средата в Цариград и София формира неговите възгледи. Проследява как образованието му в България, както и ранните му преживявания като младеж в Германия, го подготвят за творческата му кариера в Берлин. Специално внимание се отделя на взаимоотношенията му с културните среди и как българската и германската интелектуална атмосфера са повлияли на формирането на неговите политически и естетически идеи. Монографията изяснява, че въпреки голямото влияние на Брехт, Дудов играе ключова роля в създаването на съвместните им проекти, като най-значимият от тях е филмът „Куле Вампе“. Макар заслугите за филма да са били приписвани изцяло на Брехт, авторът акцентира, че Дудов, освен режисьор, е всъщност основната водеща фигура зад много от техническите и творческите решения във филма. Доц. д.н. Донев разглежда революционните за времето си теоретични възгледи на Дудов върху режисурата, например подхода му към киното като „индустрия на режисьорите“ и как те са оказали влияние върху следващите поколения кинематографисти. В изследването се прави анализ на ключови филми, като специално внимание се обръща на „Куле Вампе“, разкриващ работническата класа и съществуването на социалната несправедливост в Германия по времето на Голямата депресия. Филмът се смята за предвестник на неореализма и е оказал силно въздействие върху развитието на политическото кино в Европа. Основно се акцентира върху оригиналния филмов език, социалната проникателност на сюжетите и способността му да съчетава художествени и политически цели.

Доц. д.н. Александър Донев прилага систематичен и аналитичен подход, комбиниращ архивни източници, исторически данни и съвременни теории. Това демонстрира високо ниво на научна подготовка, способност за критично и изследователско мислене, а това са ключови качества за академичната работа. Авторът има дълбоката убеденост, подкрепена от изнесените в книгата факти, че Дудов макар и недооценен, е фигура с голямо значение в световното кино. С труда си доц. д.н. Донев показва, че това освен академично изследване е и искрено личен и професионален ангажимент, насочен към преосмисляне и пренареждане на фактите от живота на Дудов, с цел да възстанови заслуженото му място във филмовата и културна общност.

В монографията си, изследователят прави значителни приноси които са от значение както за българското, така и за международното изследване на киното. Някои от тях са:

- Всеобхватното и оригинално архивно изследване с добавяне на нова документация.
- Преоценка на ролята на Дудов в световното кино
- Коригиране на исторически неточности и погрешни интерпретации.

- Значителен принос към киноисторията ни чрез възстановяване на значимата фигура на Дудов в българската култура.
- Свързване на Дудов с по-широки кинотечения и задълбочен анализ на „Куле Вампе“.

Заклучение:

Монографията на доц. д.н. Александър Донев е впечатляващ научен труд с новаторска тема, богата на факти и с ясна стойност. Смятам, че трудът му „*Златан Дудов: Правият път към киното*“ е сериозно и задълбочено изследване на важна тема в историята на киното, като фактите са представени точно и задълбочено анализирани. Работата му показва впечатляващи академични и изследователски умения, които заслужават най-висока оценка. Доц. д.н. Донев се утвърждава като водещ експерт в областта на филмовата история и теория, а монографията му е ценен принос както за българската, така и за световната киноистория.

Категорично гласувам с **ДА** за неговата кандидатура и предлагам на уважаемите членове на Научния съвет на Института за изследване на изкуствата доц. д. н. Александър Донев Ангелов да бъде избран на академичната длъжност **ПРОФЕСОР** по научно направление 8.4. Театрално и филмово изкуство, научна специалност Кинознание, киноизкуство и телевизия.

проф. д-р Мартин Димитров

20.10.2024 г.